

วิธีการฝึกหัดขอสามสาย:กรณีศึกษา ครูเฉลิม ม่วงเพชรศรี

นางสาววงศ์วรรณ คมสรารุท

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาครุศึกษาศาสตร์ไทย ภาควิชาครุศึกษาศาสตร์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-14-1989-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SAW SAMSAI PRACTICE :THE CASE STUDY OF
KRU CHALERM MUANGPHRAESRI

Ms. Wongwan Comsarawut

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement

for the Degree of Master of Arts Program in Thai Music

Department of Thai Music

Faculty of Fine and Applied Arts

Chulalongkorn University

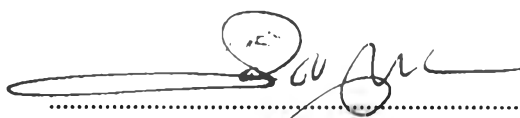
Academic Year 2005

ISBN 974-14-1989-9

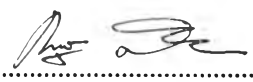
หัวข้อวิทยานิพนธ์   วิธีการฝึกหัดขอสามสาย : กรณีศึกษาครูเฉลิม ม่วงแพศรี
โดย   นางสาววงศ์วรรณ คมสราวุธ
สาขาวิชา   ศึกษาศาสตร์ไทย
อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำคม พรประสิทธิ์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม   นายเฉลิม ม่วงแพศรี

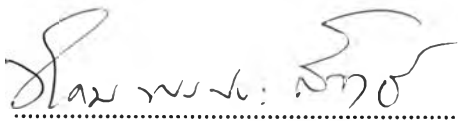

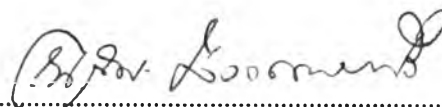
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้ เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

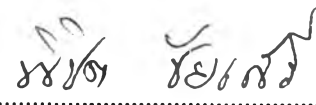

..... คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชาณุณรงค์ พรรุ่งโรจน์)

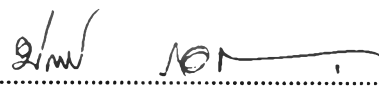
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.นุชกร สำโรงทอง)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำคม พรประสิทธิ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(นายเฉลิม ม่วงแพศรี)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผือก)

วงศ์วรรณ คมสราวุธ : วิธีการฝึกหัดซอสามสาย:กรณีศึกษา ครูเฉลิม ม่วงแพศรี. (SAW SAMSAI PRACTICE :THE CASE STUDY OF KRU CHALERM MUANGPHRESRI)

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.จำคม พรประสิทธิ์ ,อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : อาจารย์เฉลิม ม่วงแพศรี

จำนวน 127 หน้า. ISBN 974-14-1989-9

การวิจัยวิธีการฝึกหัดซอสามสาย กรณีศึกษา : ครูเฉลิม ม่วงแพศรี เอกทัตตะทางการศึกษา
ซอสามสาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการฝึกหัดซอสามสายอย่างเป็นขั้นตอน เริ่มจากการศึกษา
บริบทแวดล้อมได้แก่ ความเป็นมาและลักษณะทางกายภาพของซอสามสาย การบำรุงรักษาซอสามสาย
และศึกษาวิธีการฝึกหัดซอสามสาย

ผลการวิจัยพบว่าซอสามสายเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย มีคันทวนยาวเจาะผ่านกลอง
เสียง และมีปลายทำขึ้นต่อจากกลองเสียง ลักษณะของซอสามสายจึงจัดอยู่ในตระกูล spike fiddle โดยมี
คันทวนทำขึ้นต่อจากกลองเสียง ลักษณะของซอสามสายคล้ายเครื่องดนตรีในแถบเอเชีย แต่มีลักษณะที่โดดเด่น
กว่าชาติอื่นในเรื่องความสวยงาม ความซับซ้อนและความพิถีพิถันในการสร้าง
ซอสามสาย

ผู้วิจัยได้ประมวลการฝึกหัดซอสามสายกับ ครูเฉลิมม่วงแพศรี ตั้งแต่ระดับการ
เตรียมพร้อมคือ ทำนั่ง การจับซอ การลงนิ้ว การใช้คันชัก การบำรุงรักษาซอสามสายเช่น การใส่สาย
การพันรัดดอก การทำถ่วงหน้า และการทำหนดพร้าหมั้น จากนั้นเริ่มฝึกโดยใช้แบบฝึกหัด การต่อเพลง
ทำนองสั้นเพื่อเรียนรู้การสีเพลงที่ไม่ซับซ้อน จากนั้นต่อเพลงที่มีความยาวมากขึ้นตามลักษณะหน้าที่
ของซอสามสาย

วิธีการบรรเลงมีลักษณะการบรรเลงแบบกรอ เป็นลักษณะที่เหมาะสมกับซอสามสาย สลับกับ
การบรรเลงในแบบเก็บ การบรรเลงเพลงดำเนินทำนองที่มีวิธีการบรรเลงแบบเก็บ จึงต้องศึกษาวิธีการ
แปรทางของซอสามสาย

การศึกษาวิธีการคลอร้องเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ฝึกหัดซอสามสาย ลักษณะการคลอร้องของครู
เฉลิม ม่วงแพศรี เป็นการคลอร้องที่ประสงค์ให้ผู้สีซอสามสายและผู้ร้องประสานเป็นอันหนึ่งอัน
เดียวกัน โดยให้ความสำคัญกับการร้องเป็นสำคัญ จากการศึกษาวิธีการฝึกหัดซอสามสาย มีรูปแบบ
วิธีการสอนที่ผสมผสานระหว่างการสอนแบบมุขปาฐะ และการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้
ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการฝึกหัดซอสามสายและสามารถปรับปรุงให้เข้ากับบุคคลมัย และถ่ายทอดให้กับ
ผู้เรียนรุ่นหลังได้อย่างถูกต้อง

ภาควิชา ดุริยางคศิลป์

สาขาวิชา ดุริยางคศิลป์

ปีการศึกษา 2548

ลายมือชื่อนิติศ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

458 65644 35 : MAJOR THAI MUSIC

KEY WORD : SAW SAMSAI PRACTICE :THE CASE STUDY OF KRU CHALERM MUANGPHRAESRI. THESIS ADVISOR : ASSY.PROF. KUMKOM PORNPRASIT,

THESIS COADVISOR : CHALERM MUANGPHRAESRI, 127 pp. ISBN : 974-14-1989-9

Research on Saw Sam Sai (a Thai three-stringed fiddle) practice: A Case study of Professor Chalerm Muangphraesri, a Saw Sam Sai specialist

The objective of this research is to study the systematic Saw Sam Sai practicing steps, starting with an introduction to the instrument’s nature which comprises its background, its physical characteristics, its maintenance, and ending with the study on its practice.

From the research, Saw Sam Sai is a kind of stringed instruments with a long body penetrating a voice box from where the tips of its feet stretch. With these characteristics, Saw Sam Sai is categorized into a spike fiddle family. Originated in Arab with similar characteristics to other Asian countries, it districts from the rest in its beauty, complexity and the elaborateness in construction.

The researcher compiled the study on Saw Sam Sai practice with Professor Chalerm Muangphraesri. The information collected begins with the preparation for playing, including a sitting pose, the fiddle holding pose, finger pressing, fiddle bow using, and its maintenance such as putting the strings in, binding Rad Ok, making Tuang Na, and making Nhuad Brahman. After that, students proceed to play according to exercises, practice short songs so as to learn fiddling simple songs and continue with longer songs in accordance with the characteristics of Saw Sam Sai.

The methods of playing Saw Sam Sai are playing slowly which suits its nature and playing rapidly interchangeably. Playing fast needs the knowledge of a improvise of Saw Sam Sai.

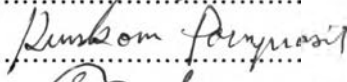
The study on singing accompaniment is important for practitioners. The characteristics of singing accompaniment of Professor Chalerm Muangphraesri are aimed at harmonizing the Saw Sam Sai and the singer as one, with more emphasis on the singing. From the study on Saw Sam Sai playing, there are combinations of teaching between word-of-mouth and student-centered methods. Students study using Saw Sam Sai and learn to adapt it for the present time. This musical tradition can as well be passed on to the next generations accurately.

Department Music

Field of study Thai music

Academic year 2005

Student’s signature.....

Advisor’s signature.....

Co-advisor’s signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่สามารถล่องไปได้ โดยปราศจากความช่วยเหลือจากบุคคลหลายท่านซึ่งได้แก่

ขอกราบขอบพระคุณครูเฉลิม ม่วงแพศรี ที่กรุณาให้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการฝึกหัดขอสามสาย ค้ำยความเมตตา

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์จัมม พรประสิทธิ์ ที่กรุณาเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และให้ข้อมูลทางการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.บุญกร สำโรงทอง รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ที่กรุณาเป็นกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ และให้ความรู้แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณพี่ส ที่กรุณารับฝากงานวิจัยไปตรวจแก้ไขที่ญี่ปุ่น

ขอกราบขอบพระคุณนางสาวศิริพร หัตถา และนางสาวคารณี แซ่ตั้ง เจ้าหน้าที่ห้องสมุดศิลปกรรมศาสตร์ ที่ช่วยในการค้นข้อมูลทางการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณคุณนิตยา เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการศิลปกรรมศาสตร์ ที่เป็นธุระเรื่องงานวิจัยของข้าพเจ้า

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2. ความเป็นมาของซอสสามสาย.....	5
ความเป็นมาของซอสสามสาย.....	6
ซอในตระกูล spike fiddle ในภูมิภาคต่าง ๆ.....	8
อิทธิพลทางวัฒนธรรมที่มีต่อซอสสามสาย.....	19
บทวิเคราะห์ทางทฤษฎีมานุษยวิทยา.....	25
3. ลักษณะทางกายภาพและการบำรุงรักษาซอสสามสาย.....	33
ลักษณะกายภาพของซอสสามสาย.....	35
ลักษณะกายภาพซอสสามสายของครูเฉลิม ม่วงแพศรี.....	40
ลักษณะท่าทางการสีซอสสามสายของครูเฉลิมม่วงแพศรี.....	44
- ทำนั่งเตรียมพร้อมก่อนการบรรเลง.....	44
- ทำนั่งขณะบรรเลง.....	44
- การจับซอสสามสาย.....	46
- การปักซอ.....	48
- การจับคันชัก.....	49
- การเทียบเสียง.....	50
- การลงนิ้ว.....	52
วิธีการบำรุงรักษาซอสสามสาย.....	56
- วิธีการใส่สาย.....	56
- วิธีการพันรัดคอก.....	61
- วิธีการทำหนดพราหมณ์.....	68

- วิธีการทำถ่วงหน้า.....	73
4. วิธีฝึกหัดซอสามสายของครูเฉลิม ม่วงแพรศรี.....	80
การฝึกใช้คันชัก.....	81
แบบฝึกหัดการไล่เสียงหรือการใช้นิ้วควบคุมคู่กับการบังคับคันชัก.....	82
เริ่มต่อเรียนเพลงในระดับต่าง ๆ.....	85
หน้าที่การบรรเลงของซอสามสาย.....	102
- การแปรทำนอง.....	102
- การคลอร้อง.....	113
- การบรรเลงเดี่ยว.....	117
5. สรุปและข้อเสนอแนะ.....	122
รายการอ้างอิง.....	125
บรรณานุกรม.....	126
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	127